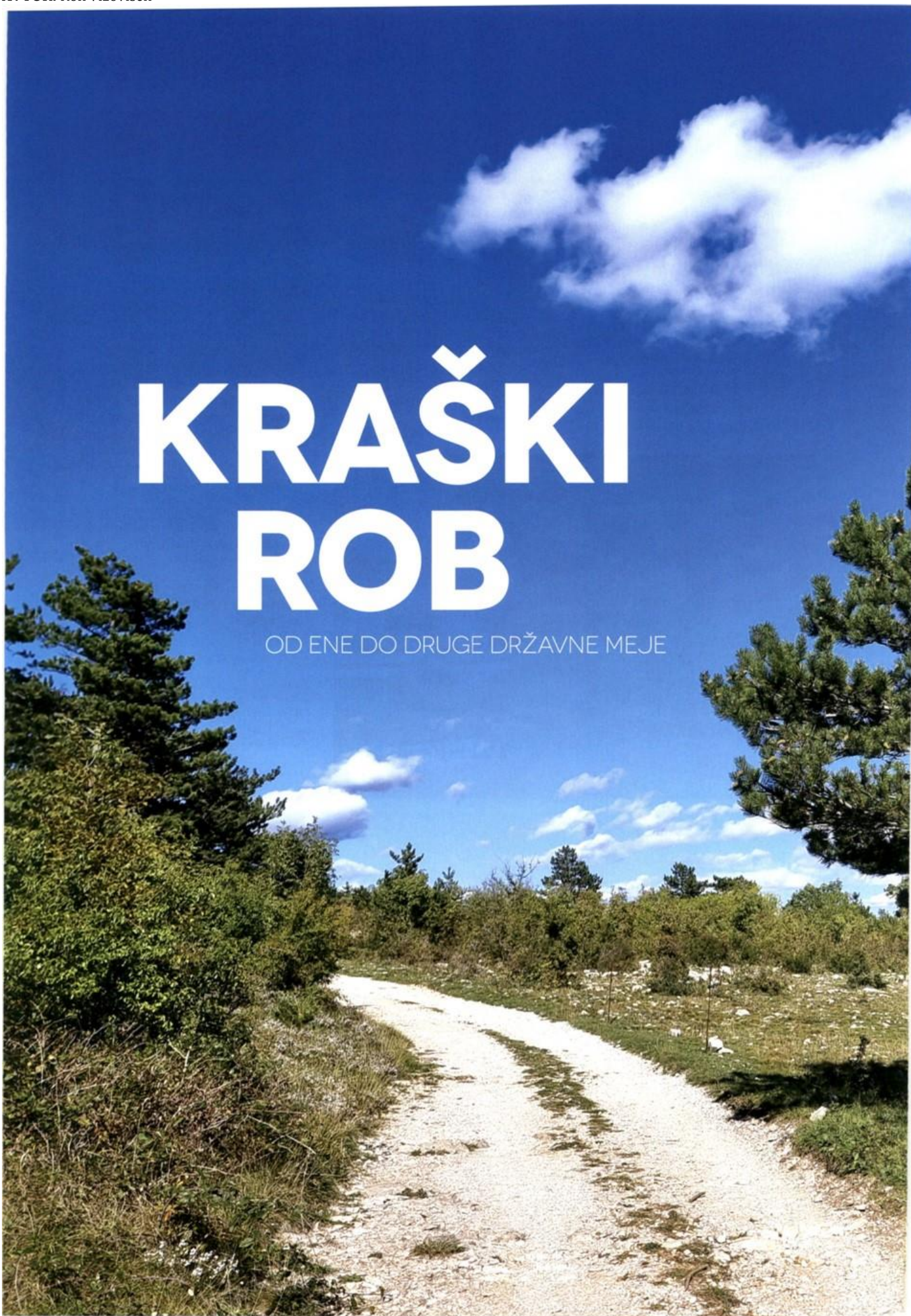

KRAŠKI ROB

OD ENE DO DRUGE DRŽAVNE MEJE

Pomlad se v Istri prikrade nekaj tednov prej kot v celinsko Slovenijo in Slovenska Istra je v tem času eden najlepših koščkov planeta. Kraški rob, ta tisočletna naravna meja med imperiji, je spomladi še posebej cvetoča, temperature so precej prijetnejše kot v notranjosti države. Tokrat vas vabimo na potep od ene do druge meje, od italijanske do hrvaške, med katerima je čudovit svet, ki se povečini vleče po Kraškem robu ali pod njim.

Od nekdanje veličine gradu Socerb je ostalo bore malo, a je še vedno mogočen.

V grad vodi kamnito stopnišče. V njem je restavracija.

Zakaj bi za konec tedna hiteli na Obalo? Slovenska Istra niso samo obalna mesta, mnogo očarljivejše je zaledje, kjer se pod Kraškim robom skrivajo kotički, ki jemljejo sapo.

Naša pot se prične pri mogočnem gradu Socerb, ki dandanes kaže le blede senco nekdanje veličine, a je še vedno precej mogočen, od njega pa se ponuja prečudovit razgled na Trst, Miljski zaliv, Koper in v daljavi tudi Piran. Izlet bomo končali tik pred hrvaško mejo, pri Ušesih Istre.

Velika večina nas bo prišla iz notranjosti Slovenije, avtocesto pa zapustimo na izvozu Kastelec le nekaj sto metrov za izhodom iz prvega izmed dveh predorov proti morju. Pot nas vodi skozi istoimensko vas. Po dobrem kilometru se usmerimo desno (pazite na vstopni kot, če ima vaš avtodom nizek zadnji del) in skozi vas Socerb. Ta je ime dobila po cerkvi svetega Socerba, ki je prebival v bližnji jami. Po ozki cesti se peljemo na vrh planote. Od lani dostop z avtobusom ali avtodomom prav do gradu ni več dovoljen, zato je najbolje, da parkiramo pri

kržišču (razpotju asfaltirane in makadamske ceste) ali pa pri nekdanjem odru, kjer so se v osemdesetih organizirale zabave s plesom za prvi maj (po mnogih letih premora so šagro spet organizirali lani). Betonirana površina, ki je kot oder dvignjena nad preostali svet, lahko sprejme avtodom ali dva, če se stisnejo tudi kakšnega več.

GRAD SOCERB

Do gradu se sprehodimo skozi borov gozdiček. Na naši desni se kmalu odpre kraška udorina, na koncu katere se nahaja vhod v Sveto jamo. Jama je globoka 44 metrov in dolga dobrih 200 (231, če smo natančni). Legenda pravi, da je v njej v 3. stoletju kot puščavnik dve leti prebival mladi sveti Socerb, potem ko je prestopil v krščansko vero. Jama je bila po njegovi mučeniški smrti leta 283 (po nekaterih virih 284) spremenjena v svetišče, v njej pa stoji edina jamska cerkev pri nas. V jami se je vse do druge svetovne vojne vsako leto 24. maja, na dan svetega Socerba, obhajala sveta maša.

Nekdanja mejna stražarnica. Globoko spodaj je Dolina v Italiji.

V okolici Socerba je urejenih veliko pohodniških poti.

Slovita Osapska stena je raj za plezalce in ptičji živelj.

Crnokalska pečina

V vhodno jamsko dvorano vodijo kamnite stopnice, ob katerih je v kapnik vklesan kropilnik. Pot nadaljujemo do ostankov vinske kleti, ki jo je socerbski grof Petač uredil v 17. stoletju. Navkljub legi na toplih kraških tleh nedaleč od morja se v jamu pozimi ujame hladni zrak, ki se dviga od morja, in temperatura v jami pade tudi pod ledišče. Po nekaterih podatkih naj bi bila jama naseljena že v starejši železni dobi.

Od Svete jame je do gradu le nekaj minut hoje. Grad Socerb stoji na izpostavljeni legi visoko nad Trstom. Belo obzidje gradu, modro nebo ter zelenje borovcev, ki ga obdajajo, na vsakogar naredijo edinstven vtis.

Na nekdanji meji, je že vsaj v srednjem veku stal mogočen grad, katerega lastniki so se neprestano menjavali. Grad je imel zaradi izredne strateške lege v preteklosti izredno velik pomen. Odlična strateška lega je že llirom narekovala gradnjo kaštelirja, v srednjem veku pa je tu zraslo mogočno, dobro utrjeno grajsko poslopje, ki je obvladovalo tržaško zaledje in trgovske poti med Kranjsko in morjem.

Grad je bil omenjen že v srednjem

Pravljicne Hrastovlje

veku. V 14. stoletju je bil v lasti beneške družine Ducaini, ko je predstavljal pomembno obrambno postojanko pred Turki in cesarski Avstriji. Po tržaško-benečanski vojni, na začetku 16. stoletja, je grad prešel pod Avstrijo. Cesar ga je leta 1521 dal v fevd kranjskemu plemiču Nikolaju II., le 14 let kasneje pa so se na koncilu v Trentu dogovorili, da se grad vrne Beneški republiki. V rokah Benečanov ni ostal dolgo, v zadnjem poskusu vrnitve na grad, leta 1615, pa so doživeli velikanske izgube. Današnje podobo je grad dobil v dvajsetih letih prejšnjega stoletja, ko je eden od lastnikov obnovil le obzidje gradu, ki ga je konec 18. stoletja uničil požar. Leta 1780 je namreč vanj udarila strela, ki ga je povsem uničila. Danes je v gradu restavracija, na

Rižanski labirint v dolini reke Rižane

Ostanki mejne utrdbe Črni kal

grajskem dvorišču pa se nahaja manjša kraška jama.

Po robu Kraškega roba se lahko sprehodimo vse do nekdanje stražarnice visoko nad Dolino. V okolici Socerba je urejenih več pohodniških poti, s kolesom ali peš pa se lahko odpravimo tudi do Črnega kala.

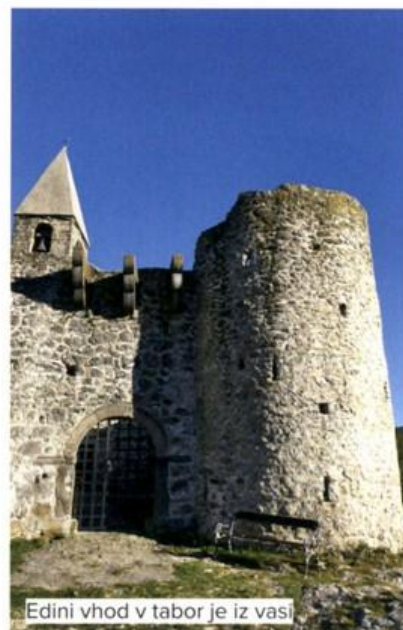
OSAPSKA DOLINA

Globoko pod Kraškim robom leži Osapska dolina, samega Ospa pa ni treba podrobneje predstavljati. Za svoj sloves, ki sega daleč preko naših meja, se lahko zahvali mogočni Osapski steni, ki je nadvse priljubljena med plezalci in od daleč vidna tudi z avtoceste, ki se spušča proti Kopru. V vasi Osp, ki je bila prvič v pisnih virih omenjena že v enajstem stoletju, se nahajata dva avtokampa, urejeno je tudi postajališče za avtodome, tako da je za nas res lepo poskrbljeno.

V vasi stoji podružnična cerkev svetega Tomaža, v steni nad vasjo pa sta manjša jama Babna buža in večja jama Grad, v kateri izvira Osapska reka. Pred jamo je ohranjen del obrambnega zidu, za katerim so ljudje iskali zatočišče v času turških vpadov, pohodov francoske vojske

Utrjena cerkev svete Trojice

Edini vhod v tabor je iz vasi

ter ob zavezniškem bombardiranju Trsta in okolice med drugo svetovno vojno. Na pobočju Osapske stene raste pravi lorovov gozd (črni lorov) in izredno redka cvetlica Tommasinijeva popkoreša. Stena je visoka več kot 200 metrov, njen, v obliki amfiteatra oblikovani del, pa meri skorajda pol kilometra. Ker v njej gnezdi množica ptic in netopirjev, je zavarovana, plezanje pa dovoljeno le v točno določenih delih.

ČRNI KAL

Črni Kal je mnogim ostal v spominu po serpentinah, po katerih so nas starši peljali proti morju. Danes švigamo mimo kot bi mignil po mogočnem, več kot kilometer dolgem avtocestnem viaduktu.

Kraški rob, ta skalna ločnica med Istro in notranjostjo, je dolga stoletja bil meja med Beneško republiko in Habsburško monarhijo. Danes poleg čudovitega razgleda proti Obali in ostalin nekdanje utrdbe nudi tudi odlične pogoje za športno plezanje in sprehode.

Na Črnem kalu se pod ostanki nekoč mogočnega gradu nahaja med plezalci zelo priljubljena stena, nedaleč stran pa je peščeno parkirišče, kjer lahko z avtomodom tudi prespimo. Dostop je urejen po široki makadamski cesti, ki se malo pred Črnotičami usmeri proti jugu. S parkirišča se na globoko spodaj ležečo obalo ponuja čudovit razgled.

Od parkirišča je do ruševin gradu le nekaj minut vzpona. Utrdbo je v 11. stoletju dal zgraditi istrski mejni grof Ulrik I Weimarski. Na ta način je lahko obvaroval svoje posesti v Istri ter pomembne prometne poti, ki so potekale med Ri-

žansko dolino in kraško planoto. Utrdba se nahaja na trideset metrov visoki skali, ki je bila nekoč dostopna le preko štirimetrskega dviznega mostu. Z nje se ponuja razgled na Obalo pa tudi po vsej Rižanski dolini, kot na dlani so Kubed, pa Hrastovlje. Ob lepem vremenu se na drugi strani Jadrana sveti Furlanska nižina.

Od gradu se lahko po robu sprehodimo vse do useka, ki sa go ob gradnji železniške proge Prešnica – Koper naredili v šestdesetih letih 20. stoletja. Z malo sreče boste ugledali vlak, kako z dragocenim tovorom sopiha v strmo reber.

Za obdobje od začetka 15. do prve polovice 17. stoletja so bili značilni pogosti roparski vpadi Uskokov, zato je bil

Znotraj osem metrov visokega obzidja stoji čudovita cerkev

Slovite freske mojstra Janeza iz Kastva

pod črnokalsko utrdbo v skalni razpoki urejen močno utrjen tabor, v katerem je okoliško prebivalstvo hranilo svojo lastnino. Sloviti polihistor Janez Vajkard Valvasor je zapisal o njej leta 1689 v knjigi Slava Vojvodine Kranjske: »... Med tabori je pravi cvet tisti, ki je pri Črnem Kalu v gospostvu Socerb ... ta trdni in čudni tabor stoji na visoki kamniti gori nad morjem; prav na vrhu je velikanska skala kakor hrib in v njej velika luknja. V tej luknji je zgrajen tabor, ki nima strehe, pa je le izvrstno krit, ker mu je trda skala dala tako pokrivalo in kamnito oglavnico, da strehe prav nič ne potrebuje. Človek se more čuditi, da so tabor gori tako čudno sezidali ...«. Od tistih časov se je videz votline in okolice precej spremenil. Obzidje se je podrlo zaradi izkopa, material pa naj bi v petdesetih letih prejšnjega stoletja uporabili za ureditev ceste. V Črnem kalu stoji sredi vasi cerkev Svetega Valentina z nagnjenim zvonikom (nagnjen je približno za meter), ki je pred padcem zavarovan z jeklenicami. Tudi zid okrog cerkve in sosednjih stavb je zaradi plazovitega terena precej razpokan. V vasi stoji Benkova hiša, ki je najstarejša podeželska hiša v koprski občini. Napis na polkrožnem portalu razkriva, da sta jo leta 1489 (tri leta preden je Kristof Kolumb odkril Ameriko) zgradila mojstra Andreas in Benco.

IZVIR REKE RIŽANE

S Črnega kala se spustimo proti morju, a po nekaj kilometrih zavijemo levo, v gornji del Rižanske doline. Reka Rižana je ena redkih rek, ki se izlivajo v slovensko morje, njeno porečje pa je nadvse pomembno za oskrbo slovenske Istre s pitno vodo. Dolga je le slabih 14 kilometrov, kolikor preteče od svojega izvira pri Hrastovljah (ta se imenuje Zvroček) pa do Koprškega zaliva. Nekoč se je v njenem porečju vrtelo preko 30 mlinov, danes je mlinarska dejavnost zamrla, na njenih bregovih pa boste srečali kakšnega ribiča, kolesarja ali sprehajalca. Celotno porečje je umirjeno in kot tako idealno za iskanje miru in tišine.

RIŽANSKI LABIRINT

Z glavne ceste, ki vodi z magistralke proti mejnemu prehodu Sočerga, se po prečkanju mostu čez reko Rižano, usmerimo navkreber. Čez nekaj sto metrov se levo odcepi asfaltirana cestica, ki pa je v slabšem stanju, zato vožnjo z avtomodom ali avtom odsvetujem. Do dna doline je slabega pol kilometra, potem sledi oster levi ovinek in že smo pri reki. Prečkamo betonski most, potem pa sledimo kolovozu, ki najprej prečka travnik in se na drugi strani izgubi v gozdu. Tu se usmerimo desno (kot kažipot naj

služi znak za prepoved prometa), prečkamo potok in že se na naši levi odpre pogled na edinstveni Rižanski labirint, ki je sestavljen iz tisoče kamnov. Na žalost pa je trenutno v precej slabem stanju. Rižanski labirint je povečani labirint iz katedrale Notre Dame de Chartres in ima ducat krogov in 11 poti.

V njem je vgrajen obris križa. Ta predstavlja Devico Marijo, šesterica rož pa šest ravni obstajanja: mineralno, rastlinsko, živalsko, človeško, angelsko in božansko. Labirint ima 112 vdolbin in 113 vrhov, v vsakem od štirih kvadrantov jih je 28, kar labirint povezuje z luninimi cikli. Labirint so »odprli« na poletni solsticij, 21. junija 2008. Nekaj korakov stran stoji cerkev Marije snežne, priljubljena romarska točka ob Velikem Šmarnu, v bližini je tudi izvir reke Rižane.

STARODAVNE HRASTOVLJE

Le streljaj naprej je vasica Hrastovlje. Morda bi vasico zaradi njene lege skorajda v zatrepu doline zlahka spregledali, če ne bi na vzpetini nad vasjo stala znamenita cerkev Svete Trojice. Na tem mestu je že pred tisočletji stalo gradišče, utrdbo, ki jo je dala zgraditi družina Neuhaus, pa so zgradili prav iz materiala, ki je bil del ruševin. Obzidje, obdajajoče cerkev v obliki nepravilnega pravokotnika (približni tloris 32 x 16 metrov), je grajeno iz lomljenega apnenca in je še zdaj visoko okoli osem metrov. V diagonali sta na vogalih okrogla obrambna stolpa; eden je na severovzhodni strani, drug pa je varoval edini vhod z vaše strani. Izza obzidja se ponosno pne v nebo skoraj devetnajst metrov visoki zvonik. Obrambnemu sestavu je nekoč pripadal še pomol nad vhodnimi vrati, s katerega so v temačni preteklosti nad

Kip, posvečen Šavrinkam

Cerkev svetega Štefana v Zanigradu

Razgled z Zanigrada na spodaj ležeče Hrastovelje

Peterokotni stolp v Kubedu

vdirajočega sovražnika spuščali kamenje, zlivali vrelo vodo, olje, smolo in podobna sredstva dobrodošlice.

Tovrstno utrjeno cerkveno obzidje se strokovno imenuje »castrum« oziroma trdnjava, utrdba, kakor obzidje še danes imenujejo domačini. Ker pa utrdba ni bila gospodarjevo bivališče, temveč je v osnovi dajala zavetje vaščanom, je pogostejši izraz zanjo tabor, kakršne poznamo tudi drugod po Sloveniji. V zgodovinskem pogledu namreč govorimo o času turških napadov, ki v poznem srednjem veku niso prizanesli niti tukajšnjim krajem. Turki so sem vdiral bodisi čez Kras bodisi ob morju, pri čemer so na ozemlje Hrastovelj prvič prodrli bojda že leta 1469. V slabem stoletju se je zvrstilo približno devetdeset turških napadov, kar še potrjuje pomembno vlogo hrastoveljskega tabora v prestrežanju sovražnika s kranjske strani proti morju. Velja dodati, da je dolina Rižane v poznem srednjem veku, kakor večina Istre, pripadala Benečanom, kraški obronki nad njo in celinska Istra pa so sodili pod Avstrijo. Širša okolica Hrastovelj je veljala za izrazito obmejno ozemlje med Avstrijo in Benetkami; nemirni značaj območja se je obdržal še precej dolgo časa.

CERKEV SVETE TROJICE V SVOJI EDINSTVENOSTI

Ko je govora o umetnostnozgodovinskem in arhitekturnem biseru Hrastovelj – njeni cerkvi, in še zlasti preden začnemo odkrivati njeno notranje bogastvo, je prav, da si jo ogledamo tudi od zunaj. Cerkev je namreč več stoletij starejša od svojega obzidja in je glede na gradbeni slog romanska. Tako kot

obzidje je pozidana na živi skali, stene v večini nimajo globljih temeljev in so postavljene kar na večjih kamnih in skalah. Zunanjščina cerkve nikdar ni bila v celoti ometana in kaže značilnosti natančne zidave iz naravnega kamna, avtohtone na vsem primorskem območju.

Krita je s skrlami – debelimi, lomljenimi kamnitimi ploščami, značilnimi za mediteranske dežele. Naslednja nezemarljiva posebnost cerkve, neposredno vezana na naravnogeografske danosti primorskega sveta, je zelo majhno število oken. Svetišče je bilo tako delno zaščiteno pred nezno poletno pripeko, v zimskem času pa tudi pred divjo burjo. Strokovnjaki domnevajo, da je bilo od vseh odprtih, ki so še danes v rabi, prvotno zgolj okroglo okence nad vrati, medtem ko naj bi bili obe pravokotni okni v stranskih stenah kasnejšega izvora. Po drugi strani pa menijo, da je bilo nekoč v cerkvi, pred pozidavo obzidja v poznem srednjem veku, vendarle dovolj svetlo.

Tudi notranost cerkve je v primerjavi z drugimi romanskimi spomeniki na Slovenskem nekaj posebnega. Prostor je razdeljen na tri obokane ladje, pri čemer sta stranski dve za polovico ožji od srednje. Med zidanimi stebri precej nepravilnih oblik, ki zgoraj brez kapitelov prehajajo v steno, se v vzdolžni smeri razpenjajo polkrožni loki, nad njimi pa se bočijo banjasti oboki.

HARMONIJA BARV, SVETOPISEMSKIH LIKOV IN VEČNIH RESNIC

Povejmo, da si je za ogled stenskih slikarjev v cerkvi Svete Trojice, še zlasti pa za poglobitev v njene globoke sporo-

čilne note, vredno vzeti čas. Odlikujejo se po mnogovrstnosti in večplastnosti ikonografskih tem, o katerih je priporočljivo imeti vsaj trohico predznanja, da nas obisk cerkve ne bi oplazil le mimo-bežno.

O obelodanjenju slikarskega bogastva je zelo zgovorna zgodba iz nedavne preteklosti, ki je cerkvi pravzaprav prinesla novo obdobje in jo zapisala med najvidnejše umetnostne spomenike v Sloveniji. Domačin, kipar Jože Pohlen, je leta 1949 pri svojem delu v cerkvi, pod številnimi stenskimi beleži prepoznal stenske poslikave in tako se je za spomeniško službo ter Zavod za spomeniško varstvo začelo trdo delo. Dolga leta odkrivanja fresk, prenove notranjščine in zunanjščine ter taborskega obzidja so obrodila sadove.

Pri temeljitem ogledu fresk se pred nami odpre prava slikanica Svetega pisma, kjer se lahko v posamezne zgodbe in prizore zelo doživeto vživimo. Toliko bolj, ker so mnogi postavljeni v pravo istrsko srednjeveško okolje. Ogledamo si lahko upodobitev geneze, iz katere je na oboku srednje ladje prizor izгона Adama in Eve iz raja. V vrsti prizorov o stvarjenju sveta in človeka je kot posledica izгона upodobljeno tudi težko življenje prvih staršev. Vidimo Adama, kako s težavo obdeluje zemljo, Eva pa pred skromnim domom prede na preslico in hkrati doji svoja otroka. Nad njima osorno bdi postava Boga Očeta, ki s strogostjo v očeh nadzira njuno delo.

Večino stene v glavni apside zavzema vrsta stoječih apostolov, postavljenih v polkrožne loke stebriščne arhitekture.

Posamezni apostoli, katerih imena so izpisana z belimi črkami na sivem traku, so bosonogi in si sledijo v vrstnem redu, kar pomeni nekakšno ilustracijo poglavij iz katekizma. V levi stranski apsidi si lahko ogledamo še nekaj drugih svetopisemskih likov, in sicer legendarne Tri kralje z darovi, ob njih pa še sveta zdravnika Kozmo in Damjana s posodami za pripravo zdravil.

SLOVITI MRTVAŠKI PLES

Posebno pozornost v Hrastovljah vsekakor zbuja znameniti Mrtvaški ples, ki je upodobljen v srednjem pasu na južni ladijski steni in sega od velikega okna do zahodne fasade. Vidimo, kako se v sprednjem robu od leve proti desni vije svojevrsten sprevod s pisano množico ljudi. V kotu na skrajni desni na prestolu sedi Smrt, upodobljena kot skelet s široko režečimi se usti. Ob nogah ima lopato in motiko, ob strani na tleh pa leži križ. Prizor je srhljiv, posebej pogled na dolg sprevod smrtnikov, ki jih vsakega posebej spremlja okostnjak. Sporočilo je znano – smrti nihče ne ubeži, kajti končna razsodnica čaka vse, staro in mlado, od otroka, invalida, berača, gospoda do kardinala.

Motivika mrtvaškega plesa se je v slikarstvu prvič pojavila v 15. stoletju, že v naslednjem stoletju pa spet zamrla. Sodi med najredkejše teme v srednjeveškem slikarstvu in grafiki ter po mnenju nekaterih strokovnjakov večinoma ni bila upodabljana v cerkvah, ampak pogosteje na pokopaliških zidovih in na kostnicah. Tudi zaradi tega velja hrastoveljska umetnina za izredno posebnost, ki nekoliko ruši uveljavljene predpostavke in prinaša v problematiko nove poglede.

AVTORSKO OZADJE IN PRIMERLJIVE VZPOREDNICE

Gotovo se sprašujete, komu pravzaprav dolgujemo zahvalo za tako neprecenljive mojstrovine, ki očarajo vsakega obiskovalca. Povejmo, da je avtorjevo ime dosledno dokumentirano z napisom pod sliko Treh kraljev, ki so ga raziskovalci v veliko veselje razbrali leta 1958. Freske v hrastoveljski cerkvi je ustvaril mojster Janez iz Kastva, iz starega mesteca severovzhodno od Reke. Delal je s sodelavci in delo opravil 13. julija 1490. V Kastvu je bojda v 15. stoletju delovala pomembna slikarska delavnica, ki je veljala za središče istrske lokalne slikarske šole in je bila znana tako v hrvaški kot slovenski Istri.

Za konec omenimo, da ima hrastoveljski Mrtvaški ples v bližnjem kulturnem prostoru tudi svojega tesnega

sorodnika, s katerim ga veže zelo podoben ikonografski naboj. Znameniti ples si lahko ogledamo še v hrvaškem Bermu pri Pazinu v cerkvi Device Marije na Škrilinah. Poslikava je na notranji strani zahodne stene nad glavnim vhodom, naslikal pa jo je Vincenc iz Kastva leta 1474. Ni torej naključje, da sta bila oba slikarska mojstra tako rekoč sodobnika, sošolca, ali da sta morda omenjeno delavnico tudi vodila.

Hrastovlje so z vidika slikarskega spomenika eden najvidnejših predstavnikov stenskega slikarstva v poznem srednjem veku na Slovenskem. V našem prostoru tistega časa so se nekatere teme sploh prvič pojavile, hkrati pa je delo tudi natančno datirano, kar še podkrepi vlogo spomenika.

KIP ŠAVRINKE

Ob petstoti obletnici nastanka fresk leta 1990, je akademski kipar Jože Pohlen vasi poklonil kip Šavrinke, ki simbolizira slovensko Istro, njene naravne darove in proizvode pridnih rok. Prav Šavrinke so tiste pridne ženske, ki so na svojih glavah v košarah (plenjerjih) v obalna mesta in predvsem v Trst nosile pridelke.

ZANIGRAD

Nad Hrastovljami se visoko nad povirjem Rižane a še pod Kraškim robom sramežljivo skriva cerkev Sv. Štefana in Marije v Zanigradu.

Od kipa Šavrinke sledimo cesti, ki vodi v naselje Dol. To leži za visokim nasipom ovinka železnice, ki pelje v Koper. Iz vasice se pri gasilskem domu dvigne cesta vse do vasice Zanigrad, od koder se po-

nuja prečudovit razgled na Kraški rob in spodaj ležečo dolino reko Rižane. Kot na dlani so Hrastovlje s cerkvijo Svete Trojice, pa Črni Kal in mogočni viadukt v ozadju.

Cerkev je bila zgrajena iz grobo obdelanih kamnitih kvadrov in zunaj neomešana okrog leta 1400. Stavba je v tlorisu nenavadno dolg pravokotnik, v katerega je vrisana ožja banjasto obokana oltarna niša. Ob njej se pne 11-metrski zvonik. Okoli leta 1520 so ob severozahodnem oglu prizidali zvonik (na portalu je vidna letnica 1521), kasneje pa so povišali še ladjo. Notranjost je bila nekoč v celoti poslikana s freskami z začetka 15. stoletja (1418), danes pa pozornost vzbuja prikaz sv. Nedelje, kjer je žena cerkev (personifikacija nedelje) nadomestila Kristusa trpina. Poleg tega so v cerkvi narisani prizori iz Pasijona, Poklona Treh kraljev in Zadnje sodbe. Zaselek Zanigrad na žalost precej propada, tudi nekoč mogočni, zadnji grad v dolini (od tod ime Zanigrad) je v razvalinah.

KUBED

Pot nadaljujemo proti meji. Najprej se peljemo skozi Kubed, ki smo ga lahko opazovali tudi s Črnega kala. Vas stoji na skrajnem severovzhodu Šavrinskega gričevja, na robu podolja, kjer se stikata flišni in kraški svet. Hiše so v nizih razporejene pod kraško vzpetino Grad, na kateri je ohranjen del nekdanje srednjeveške utrdbe s peterokotnim obrambnim stolpom ob vhodu, ene od tistih, ki jih je dal zgraditi istrski mejni grof Ulrich Weimarski. Z nje so lahko nadzorovali trgovske poti med celino in notranjostjo Istre ter je v času napadov

Sveti K(v)irin nad Sočergo

Naravni most

Uskokov in Turkov v 15. in 16. stoletju nudili zaščito in zavetje lokalnim prebivalcem. Na robu vzpetine nad naseljem, vidna že od daleč, stoji nekdanja župnijska cerkev sv. Florijana iz leta 1688, zgrajena na mestu še starejše srednjeveške cerkve. V bližini stoji zvonik, zgrajen iz istrskega kamna, ki je nekdanji obrambni stolp. Peterokotni obrambni stolp so v zvonik spremenili leta 1833. Kubed je v slovenski zgodovini poznan tudi po taboru leta 1870, kjer so slovenski Istrani, teh naj bi bilo okrog štiri tisoč, v okviru Zedinjene Slovenije zahtevali uvedbo slovenskega jezika v uradnih in šolah.

IZ SOČERGE DO UŠES ISTRE

V vasi Sočerga tik pred hrvaško mejo lahko avtodom parkiramo pri istoimenski gostilni, kjer je urejenih nekaj parkirnih mest za avtobuse. Do izhodišča

pri cerkvi svetega K(v)irina (v literaturi boste zasledili tudi izpeljanke tudi Kirik, Kvirik in Kirk) vodi ozka in precej strma asfaltirana cesta (levo se odcepi tik pred vasjo), a vožnja po njej avtodomom ni dovoljena. Pred cerkvenim zidom, ki obdaja pokopališče, sta dve večji travnati površini za parkiranje (če smo se pripeljali z avtom). S parkirišča pogled proti severu objame Kraški rob in za njim ležeče vrhove: Kokoško (674 metrov) na severozahodu, preko pogorja Slavnika (1028 metrov) do Velike Učke na vzhodu. Pod nami leži Movraška vala (načeloma bi se lahko po njej pripeljali do vasi Dvori, od koder je do Ušes Istre še bližje).

Pot ves čas vodi ob prepadnem robu, na desni pa se odpirajo pogledi na globoko spodaj ležečo dolino in (hrvaški) Buzet v daljavi. Tik pod nami, a dobrih sto

metrov nižje, se vije glavna cesta. Pot se skoraj ves čas zložno spušča. Najprej nas »pozdravi« brnenje oddajnika, še malce naprej je odcep poti, ki vodi do slabih 50 metrov oddaljenega naravnega bunkerja (jame) v steni. Razgledi na desno so dih jemajoči, a je pot dovolj odmaknjena od roba, da bo hoja prijetna tudi tistim, ki vas je strah višine. Po slabe pol ure hoje pridemo do vrha Veli Badin (359 metrov), kar pomeni, da smo se od cerkvice spustili dobrih 50 višinskih metrov. Kmalu se pot razcepi – lahko se usmerimo levo, proti vasi Dvori, do koder vodi lepo urejena pot, sprva z dvema serpentinama, pot pa skoraj povsem ravna. Ta pripelje do asfaltirane ceste, kjer se, za obisk spodmolov, usmerimo desno in kmalu pridemo do naravnega mostu. Midva sva jo ubrala desno, naprej ob robu. Pot je slabše označena, mestoma zelo ozka, na enem delu (približno 10 metrov) pa vodi preko od vremenskih pojavov razdrapanega skalovja. Po slabe pol ure hoda prispemo do naravnega mostu. Dolg je dobrih šest metrov, visok pa do štiri metre. Čudovita skalna tvorba, pod katero vodi pot do spodmolov, je ponekod popokana. Še nekaj deset metrov in na desni se odpre pogled na prepadne stene spodmolov.

UŠESA ISTRE

Nekateri pravijo, da so spodmoli dobili ime zaradi oblike, ki naj bi jih spominjala na velika slonja ušesa. Bolj verjetna je razlaga, da so dobili ime po odlični akustiki, saj tu brez težav slišimo dogajanje v spodaj ležečih vaseh, še bolj slišna pa je cesta, ki leži pod nami. Ko mimo zapelje avtomobil imamo občutek, da je peljal le nekaj metrov stran. Zaradi lege tu vlada posebna, zelo topla mikroklima, srce pa dodatno ogreje še pogled na stene, kapnike in tisoče odtenkov barv skale. Od rumene, oranžne in snežno bele do povsem črne. Postavljena informativna tabla opozarja na gnezdenje ogroženih vrst ptic, zato previdno in predvsem z veliko mero spoštovanja do narave.

Še zanimivost: na oko zelo podobne tvorbe so tudi v Veliki dolini Škocjanških jam in v neposredni bližini mejnega prehoda Dragonja. Do izhodišča pri cerkvi svetega K(v)irina nas čaka zložen vzpon. Najelegantnejša pot gre ob robu (ne pod naravnim mostom) do asfaltirane ceste proti vasi Dvori. Ko dosežemo asfalt, se usmerimo levo, navkreber. Pot je sprva ravna in se zložno vzpenja, zadnji kos pa popestrita dve serpentinini, ki olajšata nekoliko bolj strm vzpon. V gozdčku se pot združi s tisto, ki poteka po skalnem robu. Od tu do izhodišča je še dobre pol ure razglednega vzpona.

Ušesa Istre

ZANIMIVOSTI

GRAD SOCERB (P)
Koordinate GPS:
N 45.589578° / E 13.865505°

ČRNI KAL (P)
Koordinate GPS:
N 45.554134° / E 13.879938°

RIŽANSKI LABIRINT
Koordinate GPS:
N 45.529039° / E 13.885698°

HRASTOVLJE (P)
Koordinate GPS:
N 45.509323° / E 13.900585°

ZANIGRAD
Koordinate GPS:
N 45.514579° / E 13.906800°

KUBED (P)
Koordinate GPS:
N 45.524122° / E 13.866297°

SOČERGA (P)
Koordinate GPS:
N 45.463796° / E 13.896803°

SOČERGA SVETI K(V)IRIN
Koordinate GPS:
N 45.463891° / E 13.904221°

UŠESA ISTRE IN NARAVNI MOST
Koordinate GPS:
N 45.454133° / E 13.924214°

INFO

TIC KOPER
Titov trg 3, Koper
T: 05 66 46 403
tic@koper.si
www.koper.si

